

نگاهی به روابط ایران و جمهوری آذربایجان در سال 1388

سرپیس آذربایجان/خبرگزاری آران
 خبرگزاری آران / سرپیس آذربایجان : روابط میان جمهوری آذربایجان و جمهوری اسلامی ایران در سال 1388 با روندی رو به رشد در جهت توسعه همکاری های دو کشور در عرصه های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بوده است.

جمهوری آذربایجان که در سال 1991 در پی انحلال شوروی سابق به استقلال دست یافت، سرزمینی به وسعت 86 هزار و 600 کیلومترمربع و 9 میلیون نفر جمعیت در شمال غرب ایران و در منطقه قفقاز جنوبی است.

کشوری که امروز با این نام به مرکزیت باکو شناخته می شود برای نخستین بار در سال 1918 توسط "محمدامین رسول زاده" در بخشی از سرزمین های قفقاز که بر اساس عهدنامه ترکمنچای از ایران جدا شده بود، تشکیل شد.

این کشور مستقل با نام "جمهوری دموکراتیک آذربایجان" کمتر از دو سال دوام یافت و با حرکت قدرت نوظهور بلشویک ها توسط شوروی بلعیده شد و حدود 80 سال به عنوان بخشی از این امپراتوری کمونیستی تحت تأثیرات فرهنگی، مذهبی، اجتماعی و اقتصادی حاکمیت کمونیست ها به حیات خود ادامه داد.

به گزارش ایرنا، در 30 اوت سال 1991 به موازات از هم پاشیدن شوروی، این کشور برای دومین بار در تاریخ خود با نام "جمهوری آذربایجان" اعلام استقلال کرد.

وجود علایق و مشترکات تاریخی، مذهبی، فرهنگی و اجتماعی میان مردم این سرزمین و ایران موجب شد که از همان ابتدای استقلال جمهوری آذربایجان توجهات دوستانه دشمنان نزدیکی دو کشور به این حوزه جلب شود.

روی کار آمدن دولت "ابوالفضل ایلچی بیگ" از عناصر افراطی جبهه خلق که از تشکل های رادیکال قوم گرا محسوب می شد در نخستین سال های استقلال این کشور، نخستین گام در تلاش برای ایجاد فاصله میان این کشور نوپا و ایران بود.

این حکومت افراطی عمر زیادی نیافت و در سال 1993 پس از یک سال و چند ماه، متلاشی شد و "حیدر علی اف" که از سیاستمداران کارکننده شوروی بود، قدرت را به دست گرفت و بعد از آن با کم رنگ شدن زمینه افراطی گری، روابط ایران و جمهوری آذربایجان در مسیری مناسب و متوازن جای گرفت.

در این دوره با برقراری آتش بس در جنگ قره باغ که پس از اشغال شدن حدود 20 درصد از خاک جمهوری آذربایجان از سوی ارمنستان انجام شد، کمپانی های بزرگ نفتی به سمت خزر روی آوردند و با امضای قراردادهای عظیم نفت و گاز برای استخراج منابع خزر، نام جمهوری آذربایجان در کشورهای غربی و آمریکا پررنگ تر شد.

در همین زمان قراردادهای بزرگ نفتی میان جمهوری آذربایجان و کشورهای غربی منعقد شد و جریان نفت خزر از طریق پایانه های این کشور و بعدا توسط خط لوله "باکو، تفلیس، جیهان" به سمت غرب سرازیر شد.

با درگذشت حیدر علی اف، پسرش "الهام علی اف" در سال 2003 به ریاست جمهوری رسید و سیاست گذشته را بر اساس حفظ اعتدال و روابط بدون تنشج با همسایگان ادامه داد، سیاستی که اینک نیز در دوره دوم ریاست جمهوری وی همچنان تداوم دارد.

به موازات محکمتر شدن جای پای کشورهای غربی که به طمع نفت و گاز و در کنار آن موقعیت استراتژیک جمهوری آذربایجان بخصوص به خاطر همسایگی این کشور با ایران، وارد این سرزمین شده بودند، رژیم اشغالگر اسرائیل نیز از همان ابتدای استقلال جمهوری آذربایجان پای خود را به این کشور باز نمود و در جهت محکم کردن جای پای خود در این جغرافیا تلاش کرده است.

این رژیم در تلاش است که به موازات تامین بخش قابل توجهی از انرژی خود از آذربایجان، در عرصه های مختلف اعم از نظامی، اقتصادی، کشاورزی، صنعت و مخابرات، راهسازی و نیز حوزه های فرهنگی و اجتماعی فعالیت نموده و در عین حال سهم خود را در اقتصاد این کشور افزایش دهد.

در یک دهه اخیر با بهره برداری از منابع نفت و گاز دریای خزر و افزایش توان اقتصادی جمهوری آذربایجان، زمینه توسعه در این کشور فراهم شد و حضور شرکت های مختلف خارجی در میدان اقتصادی این مهمترین و بزرگترین و درعین حال ثروتمندترین کشور قفقاز جنوبی، جمهوری آذربایجان وارد مرحله جدیدی شد.

در این بین روابط جمهوری آذربایجان و جمهوری اسلامی ایران در نزدیک به دو دهه سابقه با وجود سایه روشن هایی در مقاطع مختلف، تقریباً هیچگاه دچار مشکل قابل توجه نشده و به طور عمده با روند رو به رشد در جریان بوده است.

وجود مرزهای مشترک زمینی بطول بیش از 670 کیلومتر، جمعیت بیش از 95 درصدی مسلمان و عمدتاً شیعه جمهوری آذربایجان، زبان مشترک مردم آن با بخش قابل توجهی از جمعیت آذری زبان ایران، سابقه تاریخی و فرهنگی و آداب و سنن مشترک از جمله عوامل نزدیکی دو کشور است.

در طول سال 1388 با تداوم روند همکاری های دو کشور در بخش های مختلف فصل های نوینی نیز در روابط ایران و جمهوری آذربایجان باز شد.

لغو یک جانبه روادید از سوی جمهوری اسلامی ایران برای اتباع جمهوری آذربایجان و آغاز صادرات گاز از جمهوری آذربایجان به ایران از جمله سرفصل های جدید در روابط دو کشور است که به موازات امضای تفاهمنامه هایی در بخش های مختلف، تقویم روابط دو کشور را در این سال به سمت توسعه بیشتر رقم زد.

سفرهای متقابل تعدادی از مقامات عالیترتبه دو کشور نیز در این راستا موجب فراهم شدن زمینه همکاری ها شد.

محمدباقر بهرامی که از تابستان امسال به عنوان سفیر فوق العاده و تام الاختیار جمهوری اسلامی ایران در باکو شروع به کار کرده است، روابط دو کشور را در سال جاری بسیار خوب ارزیابی کرده و معتقد است که اراده روسای جمهوری دو کشور برای تقویت هرچه بیشتر روابط، زمینه توسعه همکاری ها را در اشکال و زمینه های مختلف فراهم کرده است.

به گفته او محمود احمدی نژاد و الهام علی اف، روسای جمهوری ایران و جمهوری آذربایجان در برخورد با مسائل فیما بین به صورت دوستانه عمل کرده و معتقدند پتانسیل های همکاری موجود بین دو کشور باید در عمل نمود پیدا کند.

تصمیم جمهوری اسلامی ایران برای لغو یکطرفه روادید اقدامی در این راستا بود که در جامعه جمهوری آذربایجان با استقبال زیادی مواجه شد.

این اقدام ایران در راستای تفاهم نامه های امضا شده بین روسای جمهوری و کمیسیون مشترک همکاری های دو کشور انجام گرفت و بر اساس آن اتباع جمهوری آذربایجان بدون نیاز به اخذ روادید و صرفاً با در دست داشتن گذرنامه معتبر از 12 بهمن امسال امکان تردد به ایران را یافتند.

دکتر مرضیه وحید دستجردی در بهمن ماه امسال طی سفری که برای شرکت در اجلاس وزرای بهداشت و درمان کشورهای عضو آکو داشت وقتی از خبرنگاران شنید که اتباع جمهوری آذربایجان برای دریافت کارت سلامت جهت ورود به ایران با مشکلاتی مواجه هستند، دستور لغو ضرورت ارائه کارت سلامت را هم صادر کرد.

در پی این اقدام تعداد اتباع جمهوری آذربایجان که از طریق مرز آستارا به طرف ایران حرکت می کنند به حدود 10 برابر افزایش یافته است.

وجود زمینه های راحت مسافرت، استفاده از امکانات درمانی و پزشکی و گردشگری و از همه مهمتر زیارت بقاع متبرکه و بارگاه امام هشتم (ع) انگیزه های قوی مسافرت اتباع جمهوری آذربایجان به ایران را فراهم می کند.

این اقدام ایران اگرچه از سوی برخی بخش های مخالف توسعه همکاری های دو کشور با ناخشنودی مواجه شد، اما در جامعه جمهوری آذربایجان با استقبال زیاد همراه شد و توقع اقدام متقابل را از سوی این کشور افزایش داد.

سفر اسفندیار رحیم مشایی رئیس دفتر ریاست جمهوری اسلامی ایران به باکو در مهر ماه و دیدار وی با "الهام علی اف" از جمله دیدارهای مهم مقامات ایران از جمهوری آذربایجان

در سال 1388 محسوب می شود.

الهام علی اف، در این دیدار با اشاره به تاریخ، دین و فرهنگ مشترک ملت های ایران و جمهوری آذربایجان و ظرفیت های گسترده همکاری های دو کشور در زمینه های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی گفت: امیدواریم با استفاده بهینه و مطلوب از این ظرفیت ها شاهد افزایش سریع سطح مناسبات دو جانبه باشیم.

مشایی نیز با تسلیم پیام کتبی احمدی نژاد به رئیس جمهور آذربایجان، بر آمادگی ایران برای فعال سازی ظرفیت ها و توانمندی های دو کشور و ارتقای سطح مناسبات دو جانبه تاکید کرد و گفت: بدخواهان دو ملت به ویژه برخی قدرت های مستکبر و صهیونیسم بین المللی از افزایش همکاری های دو ملت دوست و برادر ایران و جمهوری آذربایجان در هراسند و سعی می کنند تا به نوعی در این روابط خلل ایجاد کنند.

وی حفظ و تعمیم امنیت در منطقه را با مشارکت مسئولان کشورهای همسایه و بدون دخالت نیروهای فرا منطقه ای، امری ضروری دانست و افزود: فقط در این صورت است که امکان سرمایه گذاری مطلوب بر روی طرح های مهم اقتصادی منطقه فراهم می شود.

سفر آذر ماه "المار محمد یاراف" وزیر امور خارجه جمهوری آذربایجان به تهران و دیدارهای وی با مقامات عالیرتبه ایران زمینه بازخوانی برخی تفاهم نامه های گذشته بخصوص تفاهم های انجام شده بین روسای جمهوری دو کشور و نیز عملیاتی شدن برخی تفاهم ها را فراهم کرد.

در پی این سفر بحث های مربوط به تبادلات گاز که از مدت ها پیش مطرح بود، شکل عملیاتی به خود گرفت و در دی ماه با سفر مهندس کسایبی زاده رییس شرکت ملی گاز جمهوری اسلامی ایران به باکو، یک قرارداد کوتاه مدت فروش گاز از جمهوری آذربایجان به ایران منعقد و زمینه های امضای موافقت نامه طولانی مدت فروش گاز هم فراهم شد. در گام اول این همکاری جمهوری آذربایجان برای تامین گاز مناطق شمالی ایران به مدت سه ماه روزانه حدود 100 میلیون مترمکعب گاز به ایران صادر می کند و در کنار آن ایران به سوآپ گاز به نخجوان ادامه می دهد.

در این بحث ها مقرر شد که صادرات بلند مدت گاز به ایران با ایجاد زیرساخت های لازم از سوی جمهوری آذربایجان پیگیری شود و در وهله اول سالانه تا دو میلیارد مترمکعب گاز از جمهوری آذربایجان به ایران صادر گردد.

جمهوری اسلامی ایران در عین حال آمادگی خرید گاز به هر میزان که جمهوری آذربایجان امکان صادرات آن را داشته باشد، اعلام کرده و حتی سقف 5 تا 10 میلیارد مترمکعب در سال را پیشنهاد کرده است.

روند همکاری های دو کشور در حوزه های فرهنگی نیز در سال 1388 تداوم داشت و با توجه به زمینه های فراوان همکاری که با انکا به تاریخ و فرهنگ و اعتقادات مذهبی مشترک ناشی می شود، در ابعاد جدیدتری با انعقاد تفاهمنامه و برگزاری نمایشگاه های فرهنگی تداوم یافت.

در این راستا در آذرماه امسال در مراسمی که با برگزاری نمایشگاه کتاب ایران همراه بود، تفاهمنامه همکاری دوجانبه میان رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در جمهوری آذربایجان و کتابخانه جوانان باکو به امضا رسید که بر اساس آن دو طرف ضمن مشارکت در برگزاری نمایشگاه های کتاب، در ایجاد بخش ایرانشناسی در کتابخانه مذکور و نیز برگزاری کلاس های آموزش زبان فارسی و قرآن و رایانه همکاری خواهند کرد.

همچنین در پی یادداشت تفاهم همکاری سازمان ملی جوانان ایران و وزارت جوانان و ورزش جمهوری آذربایجان که در بهار سال جاری در تهران امضا شده بود، در بهمن ماه، برنامه اجرایی آن از سوی محمد صادق اکبری معاون طرح و برنامه سازمان ملی جوانان ایران و معاون وزیر ورزش و امور جوانان جمهوری آذربایجان در باکو امضا شد.

مبادله متقابل گروه های 20 نفره جوانان برای بازدید از دو کشور و آشنایی با برنامه های فرهنگی و اجتماعی آنان و برگزاری نمایشگاه توانمندی های جوانان، از برنامه اجرایی تفاهمنامه همکاری میان سازمان ملی جوانان جمهوری اسلامی ایران و وزارت ورزش و امور جوانان جمهوری آذربایجان است که تابستان سال آینده محقق می شود.

در بهمن ماه امسال همچنین خانم دکتر مرضیه وحید دستجردی، وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشورمان درحاشیه اجلاس وزیران بهداشت و درمان کشورهای عضو او در باکو با "اوکتای شیرعلی اف"، وزیر بهداشت و درمان جمهوری آذربایجان دیدار کرد.

در این دیدار وی با اعلام اینکه جمهوری اسلامی ایران همواره آماده ارائه هرگونه خدمات پزشکی و همکاری با کشور دوست، جمهوری آذربایجان است، گفت: بیمارستان های دانشگاه های علوم پزشکی تبریز و اردبیل آماده پذیرش اتباع جمهوری آذربایجان هستند و در زمینه پذیرش دانشجویان آمادگی همکاری لازم را دارند.

وحید دستجردی با اشاره به حوزه های مختلف همکاری دو کشور و اعزام گروه های کارشناسی به باکو گفت: در حوزه های مرتبط با خون، دارو، ایجاد شبکه های ارتباطی در بخش های دارو و درمان و توسعه بهداشت عمومی زمینه های خوبی برای همکاری وجود دارد.

وی با اشاره به عزم روسای جمهوری دو کشور بر توسعه همکاری ها در همه زمینه ها تاکید کرد. در این دیدار "اکتای شیرعلی اف" وزیر بهداشت و درمان جمهوری آذربایجان نیز با اشاره به اینکه دو کشور هم مرز زمینه های خوبی برای همکاری دارند، بر ایجاد کارگروه مشترک برای پیگیری اهداف بلند مدت همکاری ها تاکید کرد و در ادامه مقرر شد که نمایندگان وزارتخانه های بهداشت و درمان دو کشور در این مورد معرفی شوند.

در اوایل اسفندماه همچنین "اکتای اسد اف" رئیس مجلس ملی جمهوری آذربایجان، به دعوت علی لاریجانی، رییس مجلس شورای اسلامی در دیدار رسمی سه روزه از تهران، در راس یک هیات پارلمانی مرکب از روسای تعدادی از کمیسیون ها و نمایندگان مجلس این کشور به تهران سفر کرد و علاوه بر رییس مجلس شورای اسلامی با رییس جمهوری اسلامی ایران، وزیر امورخارجه و دبیر شورایی عالی امنیت ملی کشورمان نیز دیدار نمود.

اسداف، با اشاره به اینکه میان جمهوری اسلامی ایران و جمهوری آذربایجان 657 کیلومتر مرز مشترک وجود دارد، افزود: هیات پارلمانی جمهوری آذربایجان در دیدار از ایران با مقامات عالیرتبه ایرانی در همه سطوح ملاقات داشتند که در این دیدارها از مواضع جمهوری آذربایجان در مناقشه قره باغ و نیز تمامیت ارضی این کشور حمایت شد.

وی در سخنان خود از نمایندگان خواست که از بروز برخی اظهارات عوام پسندانه در مورد ایران جلوگیری کنند و افزود: موضع ما این است که برای جمهوری آذربایجان مساله مهم برقراری و حفظ روابط با همه کشورهای منطقه در بالاترین سطح است.

ورود ایران به روند حل مناقشه قره باغ نیز از زمستان امسال با انجام برخی فعالیت های دیپلماتیک شروع شده و می رود که در سال 1389 فصل جدیدی را در این رابطه باز کند. سفیر جمهوری اسلامی ایران در اسفند ماه امسال طی مصاحبه مطبوعاتی در باکو با تاکید بر اینکه مشکلات منطقه به دست کشورهای منطقه قابل حل است، گفت: در همین راستا جمهوری اسلامی ایران تلاش خود را برای حل مناقشه قره باغ کوهستانی آغاز کرده است.

محمدباقر بهرامی، با اشاره به اینکه جمهوری اسلامی ایران دارای پتانسیل و قدرت لازم برای حل مشکلات منطقه است، گفت: گروه "مینسک" بعد از 17 تا 18 سال تلاش برای حل مناقشه قره باغ یا نخواست و یا نتوانست این مشکل را حل کند.

وی با اشاره به اینکه مقامات جمهوری آذربایجان و ایران بر این اعتقادند که آنها در این مساله بیشتر دنبال خواسته های خود هستند، گفت: با نظر موافق مقامات عالی دو کشور، جمهوری اسلامی در این راستا تلاش های خود را بر اساس حل عادلانه مناقشه آغاز کرده است.

سفیر ایران حل مناقشه قره باغ را موجب وارد شدن منطقه به یک مرحله جدید دانست و گفت: هرچه در منطقه ثبات برقرار شود، عمران و پیشرفت منطقه توسعه خواهد یافت. تداوم همکاری های دو کشور در بخش انرژی و بخصوص صادرات گاز جمهوری آذربایجان به ایران و طرح اتصال راه آهن های دو کشور از طریق مرز زمینی آستارا، برقراری خط کشتیرانی مسافری بین بندر انزلی و باکو، شتاب دادن به همکاری های اقتصادی و فراهم کردن هرچه بیشتر زمینه فعالیت شرکت های ایرانی در احداث کارخانه ها و واحدهای تولیدی بخصوص در بخش نفت و پتروشیمی و صنایع و نیز فعالیت در حوزه های راه و ساختمان در جمهوری آذربایجان از دیگر زمینه های همکاری بین دو کشور است که انتظار می رود در سال آینده شتاب بیشتری بگیرد.

همچنین در این چارچوب همکاری های دو کشور در حوزه های مرزبانی، حفظ امنیت و مسائل زیست محیطی دریای خزر، همکاری در مبارزه با جرایم سازمان یافته و قاچاق مواد

مخدرمورد توجه ویژه است. مسئولان دو کشور ابراز امیدواری می کنند که حجم همکاریهای اقتصادی دو کشور از حدود 700 میلیون دلار فعلی در مرحله بعد به دو میلیارد دلار افزایش یافته و به همکاری بلندمدت و پایدار در حوزه های گوناگون اقتصادی تبدیل شود.

سفیر ایران در باکو با اشاره به تحرکات برخی افراد و گروه ها در جهت ایجاد خلل در نزدیکی میان جمهوری اسلامی ایران و جمهوری آذربایجان توسعه روابط دو کشور را برای آینده هر دو کشور و منطقه مهم دانسته و می گوید: برخی از کشورهای آنسوی دنیا که از این نزدیکی خشنود نیستند، در صدد ایجاد تفرقه و جدایی هستند. مخالفان توسعه روابط ایران و جمهوری آذربایجان که گاهی با به کارگیری برخی رسانه ها در این راستا تلاش هایی کرده و در اواخر امسال هم با به کارگیری همه امکانات خود در ایجاد موجی جدید ناموفق ماندند، با تمسک به بهانه هایی از قبیل روابط ایران و ارمنستان و یا طرح مسائل واهی و غیرمرتبط در مورد مسائل آذری ها، تلاش دارند تا این رابطه را مخدوش کنند.

سفیر ایران تاکید دارد که هدف دو کشور توسعه روابط در همه زمینه هاست و در سفرهای مقامات دو کشور از جمله وزیر خارجه و رییس مجلس ملی جمهوری آذربایجان به ایران و نیز سفرهای متقابل مقامات ایرانی به باکو این مهم مورد تاکید قرار گرفته است.

بهرامی با تاکید بر اینکه اراده سیاسی روسای جمهوری دو کشور گسترش روابط در همه زمینه هاست، می گوید: در چهار ملاقاتی که امسال با رییس جمهوری آذربایجان داشته ، الهام علی اف همواره بر این نکته تاکید کرده است و آقای احمدی نژاد هم به این موضوع با توجه و تاکید ویژه نگاه می کند.

جمهوری آذربایجان که در سال 1991 از شوروی سابق اعلام استقلال کرد در منطقه قفقاز جنوبی واقع بوده و با جمهوری اسلامی ایران، گرجستان، ارمنستان و روسیه هم مرز است. بیش از 91 درصد جمعیت آن آذری و مابقی اقوامی از قبیل "لرگی" ، "روس" ، "تالش" و "ارمنی" هستند و بیش از 97 درصد آنان مسلمان و عمدتاً شیعه هستند.

51 درصد جمعیت جمهوری آذربایجان شهرنشین بوده و 49 درصد بقیه در روستاها زندگی می کنند و نرخ رشد جمعیت آن حدود 8 دهم درصد اعلام شده است.

در سال 2009 میلادی، اقتصاد این کشور با تورم 1/5 درصدی و رشد 9/3 درصدی تولید ناخالص ملی مواجه بود و حجم بازرگانی خارجی آن به حدود 20 میلیارد دلار و ذخایر ارزی آن به 20/4 میلیارد دلار رسید.

در سال گذشته میلادی 9/2 میلیارد دلار در بخش های مختلف اقتصادی جمهوری آذربایجان سرمایه گذاری شده است که 7/3 میلیارد دلار آن از منابع داخلی این کشور بود.

پایان پیام.